

[Vnitřní i vnější příčiny vojenské intervence z roku 1968]

19. VIII. [780819-1]

(29) (5) (Račice, 19. 8. 78 dopoledne.)

Při posuzování všech stránek mimořádně významného roku 1968 musíme dbát historického kontextu, zejména pak **antecedencí**. Invaze spojeneckých vojsk pěti zemí Varšavského paktu byla především umožněna a vlastně přímo vyvolána politikou československých komunistů. Mluvit o „československém jaru“ jako o naději Evropy a celého světa znamená novou (a značnou) dávku politické naivity a také nevzdělanosti. Národ vítal politické změny z druhé poloviny šedesátých let a zejména pak z první poloviny roku 1968, protože šlo o nápravu nemožné situace a také – perspektivně – o nápravu mnoha křivd, kterých se komunistický režim dopustil. Nápravu skutečně začali komunisté; ostatní se teprve postupně přidávali. Že začali komunisté, to netřeba nijak zvlášť zdůrazňovat ani velebit, neboť spravovali jen to, co sami předtím rozbili. Nebýt komunistů, nebýt únorového převratu 1948, nebýt přechodu od částečné demokracie k totálnímu panství komunistické strany a teroru padesátých let, nemuselo se leccos napravit a nemusel mít Sovětský svaz dojem, že rozhoduje v naší zemi v důsledku „výsledků světové války“.

To nás vede ovšem k dalšímu závěru: hegemonie komunistů v poválečném Československu by nebyla možná anebo by alespoň nebyla tak usnadněna, kdyby existoval nějaký politický a hospodářský program alternativní. Neschopnost a nedostatek energie i chuti do politické práce u ostatních stran ušetřily komunistům mnoho sil (**práce**); zároveň však zabránily tomu, aby se přizpůsobili normální politické práci a aby se naučili spolupracovat s jinými stranami. To je něco, co komunisté nedovedou; vhodným postupem by bývali mohli k tomu být donuceni, kdyby výhled na puč byl býval nereálný. – Ovšem to všechno je psychologicky pochopitelné v situaci, která vypadala pro demokratické síly naprosto beznadějně. Proto musíme obrátit svůj zřetel ještě k mezinárodní scéně.

Vítězné mocnosti nechaly po válce z obav před „komunistickým nebezpečím“ narůst do téměř nevládnutelných rozměrů fašismus a nacismus; vzdaly se dokonce svého vlivu v části Evropy a postoupily poraženým mocnostem nejenom vládu nad svým obyvatelstvem, ale i nad územím a obyvatelstvem a jiných národů. Zvláště v Mnichově se vzdaly významné části sféry svého vlivu a ve světovém konfliktu už tento

ztracený kus Evropy nikdy nezískaly zpět. Nebýt francouzské „zrady“ (tj. nedodržení závazků k ČSR), nemuselo ani po válce dojít k onomu rozšíření sovětské sféry vlivu, jehož důsledkem byl také únorový převrat u nás, který následoval po podobných událostech ve všech ostatních „satelitních“ zemích střední a východní Evropy. Navíc nechtěly ani po druhé světové katastrofě (a možná ani nemohly) západní vítězné mocnosti spolurozhodovat o osudu střední a východní Evropy a ponechaly tuto oblast téměř úplně pod sovětským vlivem. Ani při protiústavním převratu, k němuž komunisté přistoupili v ČSR v únoru 1948, nepovažovaly západní mocnosti za vhodné nebo dokonce možné účinně protestovat. Logickým důsledkem byla stejná nečinnost při vojenské intervenci 1968. Tato vnější konstelace podporovala důsledky nedostatečné rezistence vnitřní. Ale když srovnáme tuto situaci se situací takového Polska, vidíme, že ani velká rezistence nepomohla. Možná právě proto, že skutečná povaha a mocenské struktury sovětského impéria nebyly dosud vyjeveny s dostatečnou jasností, neboť odpor byl příliš smíšen s nejrůznějšími konzervativními stanovisky a předsudky, s reakcionářstvím apod. Navíc působily neblaze zkušenosti z **bojů** třídně-hospodářských, zvláště vzpomínky na světovou hospodářskou krizi v době mezi oběma válkami, které oslabovaly přesvědčivost tradičně demokratických stanovisek a umožňovaly zveličování výhod totálních (-alitních) programů a autoritativních států všeobecně.

Tyto všeobecné podmínky, které měly de facto povahu anomálie, ovlivnily spolu s jinými, obvykle uváděnými (demokratické tradice našeho lidu, 20 let demokratického státu, národní obroda českého živlu, redukovaného prakticky na selský stav, staleté spory s Němci, tradiční rusofilství atd. atd.) také vývoj po 2. světové válce. Přes šílené tvrdosti a teror padesátých let velká část obyvatelstva byla ochotna nespravedlnosti přehlížet jako cosi okrajového a v žádném případě neočekávala, že by národ mohlo stihnout něco podobného jako v srpnu 1968. Teprve intervence dovršila onu řadu podnětů, jež vedly k prohlédnutí téměř všech, kteří do té doby měli oči zastřeny ideologickými brýlemi. Ukázalo se, že všechno, co bylo zdůvodňováno třídním bojem, ve skutečnosti sloužilo imperiálním zájmům nové supervelmoci, která vsadila všechno na vojenskou sílu navenek a policejní represi dovnitř, přičemž sám sociální, neřkuli demokratický program byl redukován na fráze a sedimenty demokratických rituálů. Zásahu lze těžko někomu připsat; celkový výsledek je však třeba hodnotit co nejkladněji. Když se ukáže skutečnost tak, jaká vskutku je, je nutno to

jenom vítat. Ukáže-li se však proto, že někdo něco zpotvoří, není tu ještě důvod k tomu, abychom jej za to chválili.